ATATÜRK CADDESİ KENT İMAJİ ÖĞELERİNİN ZAMANSAL DEĞİŞİMİ¹

TEMPORAL CHANGES OF ELEMENTS OF URBAN IMAGE OF ATATÜRK STREET

Ahmet BENLİY¹, Orhun SOYDAN², Seçil KARTAL³

^{1, 2, 3} Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Öz: Bir nesne, kişi veya kurum hakkında sahip olunan düşünce, izlenim veya deneyimler olarak tanımlanabilen imaj kavramı, günümüz dünyasında bir çok alanda yeni bir trend olarak ilgi görmektedir. Bir kent için imaj, kentin var olan tarihi, kültürel ve doğal güzelliklerinin toplamından daha fazla değere sahiptir. Bu bağlamda, her ne kadar günümüz imaj yaratma faaliyetleri kadar etkili olmasa da, kentler çok eski zamanlardan bugüne kadar çeşitli ekonomik, politik ve sosyal hedefleri izleyerek diğer kentlerden farklılaşmaya çalışmaktadır. Kentler nüfus, sosyo-ekonomik ve kültürel değerler gibi etmenlere bağlı olarak belirli karakterlere sahiptir. Bu yapılar zamana bağlı değişim gösterirler. Bu çalışmada kentin gelişiminde çok önemli bir role sahip olması ve bu cadde üzerinde bulunan Hadrian Kapısı'nın kentin önemli bir ögesi olmasından dolayı, Atatürk Caddesi'nin zamansal değişimi irdelenmiştir. Çalışma, caddenin 1920 - 1950 - 1980 - 2010 yıllarındaki durumlarının dönem fotoğrafları, sözlü ve yazılı tarih kaynakları üzerinden analizi ve değerlendirmesi ile yapılmıştır. Her dönemin kent öğeleri harita üzerinde belirlendikten sonra tablo oluşturulmuştur. Atatürk Caddesinin 90 yıl içerisinde değişimi bu çizelgeyle irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, İmaj, Kentsel Değişim

Abstract: The term, image which is defined as the thought, impression or experience about an object, organization or a person, draws attention as a new trend in many fields in today's world. For a urban, the image is perhaps much more valuable than the total amount of its historical, cultural and natural beauties. In this context, although it is not as effective as today's image making facilities, cities have been trying to be different from the others by pursuing various economical, political and social targets for a long time. Cities have the specific characters depend on factors such as population, socio-economic and cultural values. These structures show in time-dependent changes. Temporal changes of the Ataturk Street were examined because it has very important role and located on these streets Hadrian's Gate has an important element in the city. Study was carry out with evaluation and analysis over period photos of street in 1920-1950-1980 years and oral and written history resources. Table was created after indicated on the map urban elements of each period. Changes of Ataturk Street in 90 years were examined with this table.

Key Words: Urban, Image, Urban Change

Doi: 10.17365/TMD.2015511327

(1) *Sorumlu Yazar: Orhun SOYDAN, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Antalya / Türkiye orhunsoydan@akdeniz.edu.tr Geliş Tarihi / Received: 11.02.2015 Kabul Tarihi/ Accepted: 24.06.2015 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – Uygulama / Research -Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”*

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

1. GİRİŞ

Kentler ortaya çıktıkları ilk günden bugüne sürekli değişim içinde olan mekânlardır. Bulundukları dönemin ekonomik ve sosyal yapısı bu değişim sürecinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Çağdaş dünyanın “kent” derecesi, kentlerde yaşayan toplam nüfusun oranı ile ölçülmektedir. Bu anlayışla son yıllarda kentli kültürü, kentsel tasarımın giderek daha çok önem kazanan ve üzerinde durulan bir alanı haline gelmiştir (Tekeli, 1990: 21).

Çevre ve insan etkileşimi; bu anlamda toplum, mekân ve davranış ilişkileri, bireylerin ve toplumun kendi yaşam koşullarını belirlemesine imkân verir (Es, 2009: 17). Tarih boyunca insanlar yapılarda olduğu kadar, yarattıkları fiziksel çevrelerde de estetik kavramını aramışlar ve bu kaygı ile çevrelerini düzene sokma arayışında olmuşlardır. Gerek yapıların gerekse yapı ve açık yeşil alanların bir araya gelerek oluşturdukları çevrenin yalnızca insanın biyolojik gereksinimlerini karşılayan işlevsellik değil, aynı zamanda psikolojik, entelektüel gereksinimlerini de karşılayan estetik nitelikler de taşıması gerekmektedir (Erdoğan, 2006: 70).

Çevre ile ilgili estetik, insanın bireysel ve sosyal olarak kurduğu ilişkileri biçimlendiren duyumların işleyişi ve bunların algıya dönüştüğü zaman ürettiği değerler sistemidir (Erzen, 2007: 14). Estetik algı kişiden kişiye değişmekle birlikte kültür ortaklığıyla kent kimliğinin bir parçası olan yapay elemanların şekillenmesinde de rol oynar.

1. 1. Kent Kimliği

Kent, yaşayan bir organizmadır ve içinde yaşayanlardan (kentlilerden) etkilenerek yaşayanları da aynı ölçüde etkiler. Kentin tarih içinde üstlendiği görev, kültürel miras, doğal çevre ve nüfus hareketlilikleri, kent kimliği üzerinde önemli rol oynar (Alver, 2007: 16).

Her kentin kimliği, içinde bulunduğu kültür ve bölgeye bağlı olarak farklılaşabilmektedir. Kentler yerleştikleri coğrafyanın sunduğu avantaj ve dezavantajlardan etkilenirler. Kentlilerin sahip oldukları kültür ve yaşama biçimi, geçmişi, kentle kurdukları ilişki düzeyleri, kent ve mekânlarına yükledikleri anlamları, kentin ekonomisi, yerel yönetimler ve siyasal kararlar kent kimliğinin ortaya çıkmasında etkilidir.

Bir kentin kimliğinin oluşmasında şüphesiz kent mimarisinin de büyük etkisi vardır. Kent mimarisi zamana ve bulunduğu dönemin özelliklerine göre kentin planlamasından sorumlu olanların yaklaşımına ve kullanıcı isteklerinin de etkili olduğu pek çok faktöre bağlı olarak gelişir. Dönemin mimari özellikleri ve tasarımı, kullanılan malzemeler, toplumun kültürü ve başka toplumlarla etkileşimi, ekonomik yapısı kente özgü mimari kimliğin oluşmasında etkilidir. Bu nedenle, tasarımı etkileyen kararlar ve çevreye katılan her türlü maddi unsur, kent kimliğini önemli ölçekte etkileyebilmektedir (Özer 2010: 26).

Kentlerdeki bu düzensiz oluşumlar kent kimliğinin bozulmasının önemli etkenlerinden biridir. Bu

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer
ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

oluşum sürecinde planlama ve uygulama sürecinde eksiklikler ve yetersizlikler bulunmaktadır. Çağın dinamiğine ve hızlı kentleşmeye ayak uyduramayan planlamalar nedeniyle kentlerin plansız olarak gelişmesi, gerek mevzuat ve gerekse örgütsel yapının yetersiz kalması, planlama ve uygulamanın bütünleştirilememesi ve dolayısıyla sağlıklı, kaçak yapılaşmaların görülmesi gibi sorunlar kentlerimizin sağlıklı ve olumsuz kimliğe sahip olarak gelişmesine neden olmaktadır (Engez, 2007: 41).

Özet olarak kent **kimliği**; kentin imajını etkileyen; her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen; kentliler ve onların yaşam biçiminin oluşturduğu; sürekli gelişen ve sürdürülebilir kent kavramını yaşatan, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı anlam yüklü bütünlüktür (Çöl, 1998: 21).

1. 2. Kent İmajı

İmaj kavramında bahsedilen ‘bir nesnenin üzerimizde bıraktığı etki olgusu’ şehirler içinde geçerlidir. Bir şehrin görüntüsü, o şehirle ilgili ilk izlenimlerimizi oluşturur. Şehirde yaşayan veya o şehri ziyaret eden kişinin zihninde, o kentle ilgili kafasındaki düşünceler onun o şehirle ilgili imajını kafasında belirler (Keleş, 2005: 16).

En genel anlamda, kent imajından anlaşılan, o kentin genel görünümüyle yaşam tarzıdır. Kentin sokakları, caddeleri, parkları, heykelleri, kütüp-

haneleri, halkın bir arada bulunduğu mekânları, insanların giyimi ve davranış biçimleri, kentin mimarisi bir görüş ve duyuş vermektedir. Böylece kent ile bir bütünleşme sağlanmaktadır.

Kentin algılanması konusundaki çalışmaların temelini atan Kevin Lynch (1968) yerleşimlerin tanımlanmasını sağlayan öğeleri ‘kentin imaj öğeleri’ olarak adlandırmıştır. İmaj öğeleri yerleşimin farklı özellikler sergileyen bölgeleri, bu bölgelerin sınırlarını tarif eden sınır/kenar öğeleri, kanal mekânları olan yollar, toplanma dağılma ve aktarma mekânları odak noktaları, dikkat çeken, özellikli yapısal öğeleri olan simgeleri / işaret öğeleri olmak üzere beş alt başlıkta tarif edilmektedir (Muradow, 2006: 17)

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın ana materyalini Atatürk Caddesi oluşturmaktadır. Atatürk Caddesi Kaleiçi surlarının kenarına kadar uzanır ve Cumhuriyet Caddesi ile Işıklar Caddesini birbirine bağlar. Kalenin iki önemli kapısını (Kale Kapısı ve Yenikapı) ve birçok kent imajı öğelerini içinde barındır (Şekil 1)

Şekil 1. Atatürk Caddesi'nin Konumu

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Çalışmada peyzaj araştırma yöntemlerinden veri toplama, analiz ve değerlendirme yöntemleri kullanılmıştır. Veri toplama aşamasında çalışmayla ilgili literatürler taranmış, sesli ve yazılı tarih kayıtları incelenmiş, ilgili tarih merkezleriyle görüşülerek çalışma alanlarıyla ilgili bilgiler toplanmıştır. Analiz aşamasında eldeki bütün veriler değerlendirilmiş, Cumhuriyet sonrası yılların bilgiler ve fotoğraflarla kıyaslamaları, kent öğelerinin tablo halinde sınıflandırılması yapılmış ve kent imajına etkileri irdelenmiştir. Son olarak zamanla birlikte değişen kent öğelerinin kent imajı üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3. 1. Atatürk Caddesi'nin Özellikleri, Konumu ve Tarihsel Gelişimi

Atatürk Caddesi, Dönerciler Çarşısı olan yerden itibaren Karaalioğlu Parkına kadar olan caddeyi kapsar. 1930'lu yılların sonuna kadar bu cadde, kenarında pis suların aktığı bir hendekten ibarettir.

Üçkapılar'ın kuzeydeki kulesinin girintisinde su ile çalışan bir demirhaneden başka ev, dükkan vb. hiçbir yapı yoktur. Yalnız hendek kenarında bir metre kadar yükseklikte bir duvar mevcuttur. II. Dünya Savaşı'nın sıkıntılarına rağmen Antalya'da imar hareketleri başlatılmış, dönemin valisi Haşım İşcan "Antalya'yı Güzelleştirme Derneği"ni kurmuştur. Bu dernekle kolları sıvayan Haşım İşcan Karaalioğlu parkını yaptırmıştır. Atatürk caddesini genişletip, kalelerin dibinden geçen suyu, yolun ortasından geçirip buraları temizleterek

bugünkü palmiyeli cadde haline getirmiştir. Haşım İşcan'ın başlattığı imar hareketleriyle kimlik kazanan Atatürk Caddesi 1920 yılından günümüze kadar birçok değişikliğe uğrayarak Antalya'ya imaj kazandıran en önemli mekânlardan biridir (Güvenç, 1991: 22).

3.2. Atatürk Caddesi'nin Antalya İmajındaki Yeri

Antalya'nın en eski yerleşim yeri olan Kaleiçi'nin Atatürk Caddesine komşu olması bu caddenin eski bir tarihe sahip olmasında büyük rol oynamıştır. Atatürk Caddesi Antalya için barındırdığı imaj unsurları ve tarihi dokusuyla önemli bir mekândır. Cadde boyunca uzanan surları, Akdeniz'in en güzel kapısı olarak kabul edilen Hadrian Kapısı, Karakaş camisi, Antalya Lisesi, Palmiyelerle bezenmiş Su Kanalı, Karaalioğlu Parkı, Cumbalı Evleri, Nostaljik Tramvayı kente gelen yerli-yabancı turistlerin ilgisini çeken ve kentte imaj yaratan yapılardır.

Atatürk Caddesi Cumhuriyet Meydanı'ndan gelen insan ve araç trafiğini kentin en eski parkı olan Karaalioğlu'na çıkararak bir koridor görevi üstlenmektedir. Şehrin iki önemli bölgesini birbirine bağlayan, palmiyelerle lineer bir hat boyunca devam eden cadde, kent imajı için yol unsurunu kendine has özelliğiyle ortaya çıkarmaktadır. Bir diğer imaj unsuru olan kenar/sınır kavramının en belirgin ve güzel örneği ise bu cadde üzerinde bulunmakta olan tarihi ve görkemli kale surlarıdır. Bu surlar yol güzergâhına hem bir sınır oluşturmakta hem

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

de Kaleiçi ve Haşim İşcan bölgelerini birbirinden ayırmaktadır. Atatürk Caddesi üzerindeki en önemli yapı Hadrian Kapısıdır. Bu yapı bariz bir işaret ögesi etrafında açık bir şekilde farklı ve fark edilebilir olmasıyla hem dikkat çekici hem yön belirleyici özelliği vardır. İnsanlar için toplanma mekânı görevini de üstlenen yapı aynı zamanda Antalya'nın ve hatta tarihin iyi korunmuş yapılarındandır. Atatürk caddesinin Lynch' in imaj öğelerinin tümünü içinde barınması kent imajına önemli ölçüde katkı sağlamaktadır.

3. 3. Atatürk Caddesi Yıllara Göre Kent Öğeleri

3. 3. 1. 1920 Yılı Kent Öğeleri

Antalya şehri, eski cengâver manzarasından neredeyse hiçbir şey kaybetmemiş olan surlar içinde inşa edilmiştir. İner-kalkar köprü, hendek, bir tarih veya Kur' an ayetleri taşıyan kitabeler bulunan, tasavvur edilemeyecek kadar kalın duvarlar, hepsi günümüze kadar ulaşmıştır. Bu kitabelerdeki yazıların sadece hangi cins hat ile yazılmış olduğunu görmek, cereyan eden muharebenin veya vukua gelen hadisenin hangi devre ait olduğunu anlatmaya kâfi gelmektedir. Giriş, dar sokaklar, birbirine girmiş küçük evler garip bir manzaraya sahiptirler. Hükümet Konağı ile işgal zamanında İtalyan makamlarının meskenleri ve telsiz telefon istasyonu, sur içerisinde bulunmaktadır. Mısır'a dönerken seyahatini Antalya üzerinden yapan gazeteci Kadriye Hüseyin 18-23 Mayıs 1921 yılında Antalya'da, üç dört gün geçirir ve buradaki izlenimlerine “Mukaddes

Ankara'dan Mektuplar” adlı kitabında mısralarla yer verir. Kadriye Hüseyin'in satırlarından anlaşıldığı üzere 1920'li yıllarda halen Antalya Kalesi'nin tamamının sağlam olduğu ortadadır (Güle, 2001: 34). O dönemde Atatürk Caddesinin durumu Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Atatürk Caddesi'nin Bulunduğu Yol ve Surlar (Anonim, 2012a)

Şehir zamanla büyüyerek kuzey yönünde surları aşmıştır. Kadriye Hüseyin' in bahsettiği asıl şehir Kale Kapısı mevkinin kuzey kısmıdır ve Kaleiçi'yle arasından Atatürk Caddesi'ne uzanan bir cadde geçmektedir. 1930 yılları için Atatürk Caddesi'ne imaj kazandıran en önemli yapılar; kale surları ve 1892 yılında Turhan Paşa tarafından kazdırılıp çıkarılan Üç Kapılar (Hadrianus Kapısı) dır. 1930'lu yıllardaki genel görünümüne bakarak o dönemdeki imajını tahmin etmek olasıdır (Çimrin, 2002: 10). Antalya İlinin 1920 yılına ait kent öğelerini gösteren harita Ek-1 'de verilmiştir.

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Hadrian (Hadrianus) Kapısı: Antalya'daki tarihi yapılardan arasında en iyi korunmuş olanlardan birisidir. Bir Roma eseri olan yapı, İ.S.130 yılında Roma İmparatoru Hadrian adına yapılmıştır. Zamanla şehir surları kapının dış kısmını kapatmış ve kapı uzun yıllar kullanılmamıştır (Şekil 3). Eserin günümüze değin yıkılmadan gelebilmesinin bir nedeni belki de budur.

Şekil 3. Hadrianus Kapısı (Anonim, 2012b)

Sur kalıntılarının yıkılması ile kapı ortaya çıkarılmıştır. Üst kısımları kubbe şeklinde üç açıklık vardır. Sütunları hariç tamamen beyaz mermerden yapılmıştır.

Oyma ve kabartma süslemeleri çok güzeldir. Kapının orijinali iki katlıdır. Kapının iki tarafında, kapı ile aynı zamanda yapılmadığı bilinen iki kule vardır. Bunlardan güneydeki Julia Sancta

kulesi olarak bilinir ve bir Hadrian devri eseridir. Süslemesiz blok taşlardan yapılmıştır. Kuzeydekini ise alt kısımları antik çağa ait olup üst kısmı Selçuklular zamanından kalmadır. Bu kapının iki yanında ise iki ayrı çağ ve medeniyetin eseri olan kuleler vardır.

Antalya Lisesi: Bugün Atatürk Caddesi üzerinde, Antalya Lisesi idari binası olarak kullanılan iki ev vardır. Kuzeydeki ev Pandeloğlu Dimitri Ağa adlı bir Rum'un evidir ve giriş kapısının üstünde '1889' tarihi yazılıdır. Bu binanın güneyinde yer alan diğer ev ise, bahçesinde servi ağacı bulunan Rum bakkal İstavri Kahyaoğlu adlı iki kardeşe aittir. Bu iki bina daha sonra okul olarak düzenlenmiştir. Antalya'nın ilk eğitim kurumu olan, caddenin en eski dönemlerinden beri bir kimlik ve fonksiyon kazandıran bir yapıdır (Şekil 4).

Şekil 4. Antalya Lisesi (Anonim, 2012b)

Günümüzde Atatürk Caddesi olarak bilinen yerin eski adı Yenikapı'dır. Şehrin ilk çarşısı, Kaleiçi Balık pazarı kalenin merkezindedir. Şehir sur dışına taşınınca, bu ticaret merkezi Kale Kapısı'nda ve Yenikapı'da yoğunlaşmıştır. O tarihten bu yana

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer
ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Kale Kapısı ve Yenikapı şehrin odak noktası ve merkez özelliğini yitirmemiştir (Şekil 5).

Şekil 5. Antalya Lisesi Önü (Anonim, 2012b)

1930’lu yılların başında daha önce de belirtildiği gibi en önemli imaj unsuru kent surlarının bütünlüğü ve devamlılığıdır. Yüzyıllar öncesinde kurulan kalenin tarihi dokusu yüksek oranda hissedilebilmektedir.

O dönemde fotoğraftan da anlaşılacağı üzere Yenikapı Caddesi günümüzden farklı olarak, caddenin bir tarafı genellikle 2 katlı ahşap yapılardan oluşurken, surların bulunduğu taraf ise arsa ve bahçelik alanlardan oluşmaktadır.

Cadde boyunca zemin, toprak yolla kaplıdır. Yolu ortasından, pis suyun aktığı bir hendek geçer. Bugünkü palmiyelere rastlamak yerine o dönemde çoğunlukla servi ve turunc ağaçlarıyla karşılaşmak mümkündür. İnsanlar caddeyi işyerlerine ulaşım amacıyla kullanmaktaydılar. 1930’lu yılların başlarında kentin altyapısı oldukça kötü durumdadır. Sokaklar kandillerle aydınlatılıyor, akşamları sokaklarda, merdivenleri ve ibrikleriyle

fenerciler görülür, her mahallenin büyüklüğüne göre birkaç fenercisi vardır. Evlerin ve dükkânların aydınlatılmasında ise gaz lambaları kullanılırdı. Caddeye genel olarak bakıldığında sadece işlevsel amaçla kullanılan, günümüz niteliklerinden farklı bir yapı göstermektedir.

3. 3. 2. 1950 yılı Kent Öğeleri

Geleneksel üretim ve satış birimleri yüzyıllar boyu Kaleiçi ve Kale Kapısı çevresinde yoğunlaşmıştır. Tarihi Hanlar Bölgesi, kendi içinde büyük ölçüde eski sokak dokusunu sürdürmektedir. 1940 yılında Cumhuriyet Caddesi’nin açılması ile başlayan dönemde tarihi surların önünde banka binaları, iş hanı, çarşı ve arkeolojik sit alanı içinde (sur içinde) nitelsiz iş hanlarının yapılması önlenmemiştir Antalya İlinin 1950 yılına ait kent öğelerini gösteren harita Ek-2 ‘de verilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı’nın sıkıntılarına rağmen Antalya’da imar hareketleri başlatılmıştır. Vali Haşim İşcan bütün yokluk ve sıkıntılara rağmen Antalya’yı Güzelleştirme Derneği’ni kurmuştur. Bu dernekle birlikte Karaalioğlu Parkı’nı yaptırıp, Atatürk Caddesi’ni genişletip, kale surlarının dibinden geçen suyu yolun ortasından geçirmiştir. Atatürk parkı, kanal, palmiyeler, pergola gibi bugün dahi Antalya’yı Antalya yapan çoğu eser onun çalışmalarının ürünüdür (Şekil 6).

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 6. Atatürk Caddesi Genel Görünümü
(Anonim, 2012b)

Tüm dünyanın savaşta olduğu ve ülkemizde de yiyecek kıtlığı bulunduğu II. Dünya savaşı yıllarında Antalya'yı Güzelleştirme Cemiyetinin gelirlerinin arttırılması için bir piyango çekilişi düzenlenmiştir ve oradan elde edilen gelirlerle Karaalioğlu Parkı, Kale Kapısı'ndan Yenikapı Parkı'na kadar, ortadan ışıklı bir su kanalı ve kanalın iki tarafı beton iki cadde olarak düzenlenmiştir (Şekil 7).

Şekil 7. Karaalioğlu Parkı (Anonim, 2012b)

1950'li yılların en belirgin özelliği kent surlarının 1930'lu yıllarda, Kaleiçi sakinlerinin talebi üzerine havalandırma amacıyla yıkılmasıdır. Bugünkü Atatürk Caddesi'nin bu kadar cazibeli duruma

gelmesinde en önemli rolü oynayan surlar dönemin Belediye Başkanı Hüsnü Karakaş'ın verdiği izinle yıkılmıştır.

Haşim İşcan ilk önce Çaybaşı'ndan gelip, Yenikapı Caddesi'nin altından geçerek kalelerin dibinden akan suyu, Yenikapı Caddesi'nin ortasından açtığı kanala akıtmıştır (Şekil 8).

Şekil 8. Atatürk Caddesi'nde Kanal Yapımı Çalışması (Anonim, 2012b)

Etrafı yeni dikilmiş palmiyeler ve renkli elektrik lambaları ile süslenmiş olan bu kanaldaki suyun, bugünkü Büyükşehir binasının önünden geçerek, Deliktaş Plajı üzerindeki Adil Aşçıoğlu'nun buz fabrikasını çalıştırıp şelale olarak denize dökülmesi sağlanmıştır. Yolum ortasına alınan kanalla birlikte yol genişletilerek düzenlenir ve çift yönlü olarak araç trafiğine açılır. 1950 yılında Atatürk caddesinin genel durumu Şekil 9'da verilmiştir.

Yapılan imar çalışmalarıyla kimlik kazanmaya başlayan cadde, yavaş yavaş oluşturulan imajıyla artık sadece ulaşımda kullanılan bir yol değil, insanların görüp gezmek için geldiği bir mekân haline bürünmeye başlamıştır.

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer
ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İkinci Dünya Savaşı sırasında, caddenin namı Ankara'ya kadar duyulmuş, devrin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü yapılan bu çalışmaları görmek için 28 Nisan 1943 tarihinde Antalya'ya gelmiştir.

Şekil 9. Atatürk Caddesi' nin 1950' lerde ki Genel Görünümü (Anonim, 2012b)

3. 3. 3. 1980 Yılı Kent Öğeleri

1950 ve 1960'lı yıllarda bugünkü Atatürk Caddesi kesiminin iki katlı geleneksel niteliğini koruduğu bilinmektedir (Şekil 10). Ancak, bu doku kendi içinde çok sayıda küçük ve uyumsuz eklentilerle yozlaşmış, ana yol cephelerinde iş hanı şeklinde büyük ve dokuya uyumsuz yapılaşmalar oluşmuştur. Antalya İlinin 1980 yılına ait kent öğelerini gösteren harita Ek-3 'de verilmiştir.

Şekil 10. Atatürk Caddesi Genel Görünümü (Anonim, 2012b)

Zamanla artan kent nüfusu, alınan göçlerle birlikte kent 3 yönlü olarak yayılmaya devam etmesine rağmen Antalya kentinin merkez noktası halen Atatürk Caddesi olmaya devam etmiştir. Yapılan iş hanları Kale Kapısı'ndan Karaalioğlu Parkı'na kadar hızla artmıştır. Atatürk Caddesi artık sadece ulaşım amacıyla kullanımının dışında yavaş yavaş toplanma mekânları ve gezinti amacıyla da kullanılmaya başlanmıştır.

1980'li yılların sadece Antalya için değil tüm Türkiye için en önemli olayı Turizmdeki gelişmelerdir. Türkiye'de turizmin bütün yan tesisleri ile başladığı tarih 1984'tür.

Turgut Özal, tesisleşme konusunda gerçekleştirdiği atılımlarla Türkiye'ye turizmi sokmuş ve tetiklemiş, Antalya'yı Türkiye'ye hem de Dünya'ya açmıştır. Antalya'yı turizmin merkezi olarak göstermiş ve o tarihten sonra yatırımcılar birbiri ardına konaklama tesisleri yapmaya başlamışlardır. Turizm devriminden sonra artan nüfusla birlikte gerek yerli gerekse yabancı turistlere yönelik yeni imaj noktaları oluşturulmaya ve merkez caddelerde daha fazla düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur.

1950'lerde büyük çabalarla düzenlenen cadde zamanla dikilen bitkilerin, palmyelerin de büyümesiyle görsel açıdan daha da önem kazanmaya başlamıştır (Şekil 11). Caddenin genel görüşü genellikle 2 katlı üstü ev altı dükkan şeklinde yapılardan oluşmaktadır. Yol üzerinde bahçeler, çay bahçeleri, manifaturacılar, küçük, emeğe dayalı işler yapan dükkanlar ve hanlar mevcuttur.

Şekil 11. Kanaldan Görünüm (Anonim, 2012b)

1980’li yıllarda halk ulaşımını dolmuşlarla sağlayabiliyordu ve toplamda şehir içi çalışan 3 dolmuş vardı (Şekil 12). Bunun haricinde en sık kullanılan taksi dolmuşlardır ve o yıllarda cadde üzerinde birçok durak noktası mevcuttur ki en ünlüsü hala kullanılan Karaalioğlu parkı önündeki duraktır. O yıllarda duraklar temsilen bir levhadan fazlası değildir.

Şekil 12. Antalya’nın İlk Dolmuşları (Anonim, 2012b)

Atatürk Caddesi boyunca yol beton kaplı, çift yönlü ve geniştir. Yaya yolu olarak yine betonla yapılmış kaldırımlar kullanılmıştır. Cadde üzerinde etrafı 2 katlı ahşap evlerle çevrili tek katlı, tek minareli kiremit düz çatılı olan Karakaş Camii’nin yapımı Cumhuriyet dönemine denk gelmektedir. Kentin o dönemde en yoğun yerinde bulunmasına rağmen küçük oluşundan dolayı ihtiyaçlara karşılık verememektedir.

Dönerciler Çarşısı, 1950’li yıllarda sebze hali olarak işlev görmüştür (Şekil 13). Ancak değişen ve gelişen kent yapısıyla Kale Kapısı ve Atatürk Caddesi’nin kentin imajına büyük katkı sağladığı göz önünde tutularak sebze halinin merkezden biraz daha uzağa taşınmasıyla burası yerini insanların yeme-içme faaliyetlerini gerçekleştirdiği bir çarşıya dönüşmüştür. Adı zamanla dönerciler çarşısı olmuştur.

Şekil 13. Dönerciler Çarşısı (Anonim, 2012b)

Surlardan geriye kalan ve caddenin imgesi durumundaki Hadrian Kapısı’nın toprak altındaki kısmı çıkarılarak 1961-1962 yıllarında restore edilmiştir. Sütun kısmı yenilenen Hadrian Kapısı 1980’lerde de yeni haliyle odak noktası olmuştur

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer
ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve son 30 yılda yapısında bir değişiklik yapılmamıştır (Şekil 14).

Şekil 14. Hadrian Kapısı Yeni Silüeti
(Anonim, 2012b)

3. 3. 4. 2010 Yılı Kent Öğeleri

Atatürk Caddesi'nin bugünkü görünümüne kavuşmasının temel faktörlerinden birisi turizmdir. 1990 yılına kadar Kaleiçi Tarihi dokusuyla popülerliğini korumuş, yerli ve yabancı turisti Atatürk Caddesi'ne çekmeyi başarmıştır. Ancak 1980–1990 yılları arasındaki siyasal Turizm gelişmeleriyle zamanla Antalya oteller kentine dönüşmeye başlamış ve şehir içine gelen turist sayısı da azalmıştır. Tüm bu gelişmeler beraberinde caddenin eski popülerliğini korumak için çeşitli değişimleri de beraberinde getirmiştir. Antalya İlinin 2010 yılına ait kent öğelerini gösteren harita Ek-4 'de verilmiştir.

2000'li yıllara kadar sur önünde bulunan küçük dükkanlar, barakalar, çay bahçeleri tamamen kaldırılıp yerini bugünkü modern ve çeşitli yapılarla bırakmıştır. Cadde boydan boya insanların vakit

geçirebileceği alışveriş yapabileceği dükkanlar, kafeler, eğlence merkezleri ve restoranlarla donatılmıştır. Genel olarak alt katının dükkan üst katının ev olduğu 2 katlı konutların yerinde, günümüzde yüksek binalar mevcuttur (Şekil 15).

Şekil 15. Cadde Boyunca Uzanan Çok Katlı Yapılar
(Benliay vd., 2014)

Caddeye karakter kazandıran kanal tekrar yenilenmiş ve daha modern bir görünüm almıştır (Şekil 16). Ortalama 67 yaşında olan palmyeler bu caddenin en belirgin karakterini oluşturmaktadır.

Şekil 16. Yenilenen Su Arkı
(Benliay vd., 2014)

Cadde, Dönerciler çarşısıyla başlamakta ve cadde için çarşı bir nevi karşılama görevi görmektedir (Şekil 17).

1997 yılında dönerciler çarşısının tekrar projelendirilip yenilenmesi için çalışmalar başlamış ve günümüzdeki son halini alarak daha modern bir görünüme ve daha fazla kapasiteye sahip olmuştur.

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

**Şekil 17. Dönerciler Çarşısı
(Benliay vd., 2014)**

Değişim gösteren bir diğer yapı da Karakaş Camii' sidir. 1992 yılına kadar tek katlı yapıda olan cami restore edilmiştir (Şekil 18). Bir tek minaresi asıl kalan caminin yapımında kullanılan malzemeler tarihi dokuya uyumlu olmasına özen gösterilmiştir ve restorasyonu çok uzun zaman almıştır. Günümüzde de çok iyi restore edilen camiler arasında gösterilmektedir. Bakıldığında caminin Selçuklu dönemine ait olduğunu düşünmek mümkündür.

Şekil 18. Karakaş Camii (Benliay vd., 2014)

2010 yılı döneminin diğer dönemlerden en farklı özelliği ise araç yolunun değişmesi ve artık cadde üzerinde tramvay hattının olmasıdır (Şekil 19). Atatürk Caddesi'nin popülerliğini koruma kaygısı sonucu 1997 yılında çift yönlü olan araç trafiği tek yöne çevrilmiş ve kapatılan yol üzerinde Nostaljik Tramvay hattı Zerdalilik-Müze arasında ulaşım açılmıştır.

Türkiye'de benzer örnekleri olan Nostaljik Tramvay'ın aslında bakıldığında tarihi pek de eski değildir. Bu durumda imaj ve popülerlik kaygısını akla getirmektedir.

Şekil 19. Tramvay (Benliay vd., 2014)

Araç yolunun tek yön olarak devam etmesinin sonuçlarından biri bu kadar yaya popülasyonunun yoğun olduğu bu cadde de, yaya kullanımı için genişletilen kaldırımlardır (Şekil 20). Bu durum insanların daha rahat cadde üzerinde vakit geçirebilmelerine olanak sağlamıştır. 1980'lerde beton olan yol günümüzde asfalt ve kaldırımlarda caddenin surlarının olduğu bölümde görselliği

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer
ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ön planda tutan taş döşemeler, diğer caddede ise mermer döşemeler kullanılmıştır. Bir diğer sonucu ise cadde üzerindeki durak sayısının azalması fakat durakların bir mekân haline getirilmesidir.

Şekil 20. Yaya Yolu (Benliay vd., 2014)

Zamanla tarihi dokunun korunamamasının en iyi örneği 2000 yıllık surların karşısında cadde boyunca uzanan çok katlı betonarme yapılarıdır (Şekil 21). Yapımı 1980'lerden sonra hızlanan binalar bugün alt katları iş hanı üst katları ise konut olarak kullanılmaktadır. Bu kadar özel bir tarihi dokunun karşısında uyumsuz ve kötü görüntüsü dikkat çekmektedir.

Şekil 21. Atatürk Caddesi'ndeki Çok Katlı Binalar (Benliay vd., 2014)

Hadrian Kapısı; 1980'lerden sonra değişme göstermeyerek aynı kalmıştır fakat Hadrian Kapısı'nın

önü derme çatma yapılardan temizlenerek açılmış, düzenlenmiş ve insanların kullanımına açık toplanma mekânı, odak noktası oluşturulmuştur (Şekil 22)

Şekil 22. Toplanma Mekânı (Benliay vd., 2014)

Atatürk Caddesi üzerinde son düzenlemelerle birlikte modern donatı elemanları yer almaktadır. Banklar, aydınlatma elemanları, kent dekorları, köprüler dikkat çekici birçok öğe bulunmaktadır. Bunların bir kısmı kent imajının işaret öğelerini oluştururlar. Caddeye hareketlilik ve kimlik kazandırır (Şekil 23).

Şekil 23. Donatı Elemanları (Benliay vd., 2014)

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Atatürk Caddesi üzerinde günümüzde birçok odak noktası bulunmaktadır. Önceleri cadde üzerinde konut olan yerlerin hepsi şimdi iş merkezi veya kafe restoran benzeri yerlerdir. Buna en iyi örnek Mc Donalds verilebilir.

1994'e kadar konut olarak kullanılan bina Antalya'nın ilk Mc Donalds'ının bu cadde üzerine açılmasıyla iş yeri olmuştur.

Yapılaşmanın henüz yaygın olmadığı dönemler bahçe olan veya baraka olan sur önleri günümüzde yerini bir çok odak noktası haline gelen Mekânlara bırakmıştır. Leman Kültür, Starbucks, Kahve Diyarı gibi ismi bilinen birçok markanın da bu cadde üzerinde yer alması, Atatürk Caddesi'ne imaj kazandırmaktadır (Şekil 24).

Şekil 24. Atatürk Caddesi'ndeki Belli Odak Noktaları (Benliay vd., 2014)

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Kentler pek çok grubun yaşam alanıdır. Ancak, grup ve birey imgeleri arasındaki fark ve bağlanmaların anlaşılmasıyla herkesi tatmin edecek bir çevrenin oluşturulması mümkün olabilir. Bugünkü çalışmalar, imgeleri tek bir zaman diliminde var

oluyormuşçasına ele almaktadır. Nasıl geliştiklerini bilebilirsek, imge daha iyi anlayabiliriz. Kentin sürekli olarak yenilenmesi, benzer problemi de beraberinde getirir. (Lynch, 2010: 16).

Kentler, çeşitli amaçlar doğrultusunda öne çıkabilmek için kendilerini farklılaştırma ihtiyacı duymaktadırlar. Kent imajının kendine has bir şekilde dizayn edilmesi ve ismini duyurması çabaları günümüzde gittikçe yaygınlaşmaktadır. Bu çalışmada da 90 yıllık bir zaman dilimi içerisinde belirli imaj öğelerini içinde barındıran, Antalya'nın önemli caddelerinden olan Atatürk Caddesi örneğinde, zamanla değişen ve gelişen yapıların, donatı elemanlarının, kullanılan malzemelerin yine bu cadde üzerinde bıraktığı izlenim değerlendirilmiştir.

Kent Öğeleri yıllara göre incelenecek olursa; Kale surları kenar/sınır özelliği göstermektedir. 1920 yılına kadar kale surlarının bütünlüğünü koruması tarihi dokunun tüm güzelliğini yansıtmıştır, fakat 1932 yılında yıkılınca şu anda sadece yer yer kalıntıları görülebilmektedir. Günümüze kadar etkisi korunmasına rağmen kale surlarının önlerine yapılan yapılar ve ticaret alanları ile etkileri zayıflamıştır.

Araç yolu imaj öğesi olarak yollar kategorisine girmektedir. 1920 yılında Araç yolu ve Yaya yolu olarak hizmet etmekte ve sıkıştırılmış toprak yol halindedir. Araç yolu 1950 yılında yapılan düzenlemeyle birlikte çift şeritli yol haline gelmiş ve beton malzeme kullanılmıştır. Bir sonraki dönemde de aynı özelliğini devam ettiren yol,

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer
ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

2010 yılına gelindiğine artık karşımıza asfalt ve tek yön olmuş daha kullanışlı ve modern bir yol olarak çıkmıştır.

Karakaş Camisi odak özelliği göstermektedir. İlk yapımında tek katlı, kiremit yapılı ve tek minaresi olan caminin etrafı küçük ahşap evlerle çevrilidir. Bu özelliğini 1992 yılında restore edilmesiyle güçlendirerek yerine kubbeli, daha büyük ve Selçuklu mimarisi tarzında bir cami yapılmıştır. Bugün Türkiye’de en iyi restore edilen camiler arasında ilk sıralarda gösterilmektedir.

Hadrian Kapısı şehrin en belirgin odak noktasıdır. Yapıldığı tarihten itibaren odak noktası olma özelliğinin yanı sıra belirgin toplanma noktası olma özelliğini de yitirmemiştir. 1962-1964 arası restore edilen yapı geçen 90 yıllık zaman içerisinde karakterini daha da güçlendirmiştir. 1920’de sadece mekânlar arası geçiş özelliği bulunan kapının, yapılan peyzaj çalışmalarıyla gerek estetik gerekse fonksiyonel niteliği değerlendirilmiştir.

Cumhuriyet döneminde yol kenarından geçen ve içinden pis su akan bir hendek olan su arkı, 1950 döneminde Haşim İşcan’ın katkılarıyla düzenlenerek yol ortasına alınmış ve daha büyük bir kanal haline getirilmiştir. Şaleleden gelen su bu kanala yönlendirilmiş ve bugün insanların hafızalarında palmyeli cadde olarak kalan su arkı etrafına palmyeler ve küçük aydınlatmalar yapılmıştır. Kanal yapıldıktan sonra insanların yazın serinlemek için kanalın içine girdikleri de olmuştur. O dönemde Türkiye çapında bilinen

bu cadde, günümüzde tekrar tekrar düzenlenerek kanalın yer yer üstü kapatılmış ve daha modern şekilde tasarlanmıştır. Palmyeler ise halen varlığını koruyarak caddeyi kullanan insanlara sahil kenarı şehri karakteri hissettirir.

Antalya Lisesi, caddede ki bir diğer odak noktasıdır. Kentin ilk eğitim kurumu özelliği taşımaktadır. Kuruluş yılından bu yana görünüş itibarıyla değişikliğe uğramamıştır. Bugün de hala lise olarak kullanılmaktadır.

Yaya yolu kavramı taşıtlar hayatımıza girdikten sonra ortaya çıkmıştır. 1920’li yıllarda tek tip sıkıştırılmış toprak yollar mevcut iken yaya yolundan bahsedilemez. 1950 döneminde araç yolunun yapısıyla birlikte cadde de yayalar için dar kaldırımlar yapılmıştır. Zamanla caddenin fonksiyonu değiştikçe yayalara ayrılması gereken yollarında genişlemesi gerekmiştir. Yayalaştırma kavramıyla tanıştıktan sonra kentin en yoğun caddesi olması bakımından bugün caddede araç trafiğine ayrılan yol daralırken yaya yolları genişletilmiştir.

Karaalioğlu Parkı; diğer imaj öğelerinden farklı yapısıyla bölge kategorisine girmektedir. Caddeye en önemli imajı sağlayan mekândır. Caddenin bu park ile bitiyor olması caddeye aynı zamanda insanların ulaşımını sağladıkları bir koridor görevi de yüklemiştir. 1920 yılında parkın yerinde insanların gitmek istemedikleri bataklık benzeri bir alan bulunmaktadır. Denize bakan böyle güzel bir yerin düzenlenmesiyle 1950 yılında Antalya dışında bile duyulmuş ünlü il sınırlarını

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

aşmıştır. 1980 döneminde genel hatları korunan park 2010 dönemine kadar bazı düzenlemelerle geliştirilmiş Atatürk Caddesiyle gerek doku gerek renk bağlantıların devamlılığına sağlanmıştır.

Halkevi; Türk ocaklarının yerine kurulan Halkevlerinin amacı halkı aydınlatmak; çeşitli etkinliklerle halkın eğitimini sağlamaktır. 19 Şubat 1932 tarihinde açılan Halkevi 1960’larda kapatılarak yerine günümüzde Belediye binası olarak kullanılmıştır.

Tramvay, adına bakıldığında uzun bir tarihi olduğu sanılan Nostaljik Tramvay’ın tarihi aslında sadece 20 yıldır. Kent imajında yol ögesi olan tramvay hattının geçmişi bu kadar kısa olmasına rağmen şehre gelen yerli ve yabancı turistin ilgisini çekmektedir. Aynı zamanda kentte yaşayan insanların aktif kullanımına açık olması hem fonksiyonel hem de caddenin tarihi dokusuna uyum sağlamaktadır.

Dönerciler Çarşısı, cadde üzerinde bulunan bir diğer odak noktası ve Atatürk Caddesi’nin de aynı zamanda başlangıç noktasıdır. 1950 yılına kadar sebze hali olarak kullanıyılan yer, zamanla caddeye yeni bir imaj getirildiğinde merkezden daha uzağa taşınarak yerine iki katlı lokantaların olduğu bir mekân yapılmıştır. 1970’li yıllarda da dönerciler çarşısı olan mekân varlığı korumuştur.

Kent dekorları, caddenin en yeni işaret öğeleridir. Caddeleri çok yakın zamanda süslemeye başlamışlardır. Kentin tarihine uygun olarak yapılan dekorlar Roma dönemine ait izler taşımaktadır.

Şehirlerde çarşı için genellikle kaleye yakın bir alan seçilmektedir. Kale surları önünde yoğunluğun fazla olduğu kesimde çarşı kurulmaktadır. Bu kesim genellikle zaman içerisinde şehrin gelişip büyümesi ile merkez olarak gelişmiştir. Atatürk Caddesi de bunun en güzel örneklerindendir.

Kent tarihinin en yoğun yaşandığı bölgedir ve bu özelliğini yitirmemesi gerekir. Bu sebeple gelişiminde en çok dikkat edilmesi gereken yerdir. Kent tarihiyle bilinen bir bölge için en büyük tehdit bu tarihin zaman içinde diğer çevresel unsurlar tarafından baskılanarak yok edilmesidir. Tarihi imajın önemli olduğu kentlerde, düzensiz yapılaşma o yerin kimliğini alıp götürebilmektedir.

Özellikle son 60 yıllık dönemde hızla artan nüfusun etkisiyle, meydana gelen çok katlı binalar plansız kentleşmenin de örneğidir. Kent yaşayan bir olgudur ve sürekli değişim halindedir. Antalya için önemli olan bu caddenin gelişiminin analizi, oluşabilecek sorunların belirlenmesi ve bu sorunların engellenmesini sağlayabilecektir.

Mc Donald’s, Leman Kültür, Starbuck, caddede insanların en çok kullandığı kafeler olarak odak niteliği taşımaktadır. Aynı zamanda buluşma noktası özelliği de vardır ve Antalya’nın ilk Mc Donald’sıda 1994 yılında bu cadde üzerinde açılmıştır. Bu durum caddeyi kullananların artmasında etkili olmuştur. Cumhuriyet caddesine ait yıllara göre olan değişim ve kent öğelerine ilişkin bilgiler Çizelge 1’de verilmiştir.

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 1. Kent Öğelerinin Yıllara Göre Değişimi

No	Kent Ögesi	Kod	Türü	1920	1950	1980	2010
1	Kale Surları	A1, B1, C1, D1	Kenar, Sınır	Mevcut	Yıkık	Yıkık	Yıkık
2	Araç Yolu	A2, B2, C2, D2	Yollar	Toprak	Beton, Çift Şerit	Beton, Çift Şerit	Asfalt, Tek Şerit
3	Karakaş Camii	A3, B5, C6, D7	Odak	Tek Katlı	Tek Katlı	Tek Katlı	Restor. Edildi
4	Hadrian Kapısı	A4, B6, C7, D8	Odak	Mevcut	Mevcut	Restor. Edildi	İyi
5	Hendek	A5, B7, C8, D9	Kenar, Sınır	Hendek	Kanal	Kanal	Su arkı
6	Antalya Lisesi	A6, B8, C9, D12	Odak	Mevcut	Mevcut	Mevcut	Mevcut
7	Yaya Yolu	B3, C3, D3	Yollar	Toprak	Beton	Beton	Mermer
8	Karaali. Parkı	B9, C10, D15	Bölge	Yok	Mevcut	Mevcut	Düzenlendi
9	Halkevi	B10, C11 D16	Odak	Yok	Mevcut	Mevcut	Bel. Binası
10	Tramvay	D10	Yollar	Yok	Yok	Yok	Mevcut
11	Dönercil. Çarşısı	B4, C4, D4	Odak	Yok	Sebze Hali	Dönerciler Çarşısı	Dönerciler Çarşısı
12	Duraklar	C5, D6	Odak	Yok	Yok	Levha	Mekan
13	Kent Dekorları	D5	İşaret	Yok	Yok	Yok	Mevcut
14	MC Donald's	D11	Odak	Yok	Yok	Konut	FastFod
15	Leman Kültür	D13	Odak	Yok	Yok	Bahçe	Cafe
16	Starbucks	D14	Odak	Yok	Yok	Bahçe	Cafe

Atatürk Caddesi yıllara göre çok büyük değişiklik göstermektedir. Bu çalışma ile kent öğelerinin bir kısmı belirlenmeye çalışılmıştır. Karakteri veya özelliği değişse de 90 yıllık süreçte adı geçen hiçbir kent ögesi yok olmamıştır.

Yıllara göre değişim son 30 yıllık dönemde çok daha fazla olmuştur. Bu etkinin artacağı çok açıktır. Bu hızla devam ederse, caddeye asıl imajı veren tarihi doku büyük bir kargaşanın ortasına kalacaktır. Atatürk Caddesi'nin imajının sürdürülebilir olmasını sağlamak için planlama ve tasarım aşamasında öncelikli olarak korumaya ve çevre

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ilişkileri göz önünde bulundurulmalıdır. Böylelikle gelecekte gökdelenler arasında kalmış tarihi cadde değil, organik yapısını koruyan tarihiyle adından söz ettiren bir Atatürk Caddesi var olabilir.

KAYNAKÇA

ANONİM, (2012a). http://www.antalya.bel.tr/tr/kent_profil, 12.04.2014

ANONİM, (2012b). www.geziantalya.com, 08.02.2014

ALVER, K., (2007). Steril Hayatlar, Kentte Mekânsal Ayrışma ve Güvenlikli Siteler, Hece Yayınları, İstanbul. ss. 56 (10-30)

BENLİYAY, A., vd. (2014). Fotoğraf Arşivi

ÇİMRİN, H., (2006). Bir Zamanlar Antalya “Tarih, Gözlem ve Anılar”, Ekinci Yayınevi: 124, Antalya.

ÇÖL, Ş.D., (1998). Kentlerimizde Kimlik Sorunu Ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin Bir Yöntem Denemesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. ss. 214

ENGİZ, A., (2007). Küreselleşme Sürecinde Kentlerin İmaj ve Kimlikleri: Karşılaştırmalı İstanbul Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. ss. 194

ERDOĞAN, E., (2006). Çevre ve Kent Estetiği, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın

Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı: 9 ss: 110 (68-77).

ES, M., (2009). Kent Kimliği, Kent Kültürü, 21.01.2014

GÜLE, K., (2001). Kent Kimliği Değişim Sürecinin Gazimağusa Örneğinde İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. ss. 165

GÜVENÇ, B., (1991). Kentlerin Kimliği ve Antalya Üzerine Notlar, Öneriler, Örnekler, Mimarlık Dergisi, Cilt 4, Sayı: 1, s:50 (19-28)

KELEŞ, R., (2005). “Kent ve Kültür Üzerine”, Mülkiye Dergisi, Cilt 14, Sayı: 246 ss: 70 (12-19)

LYNCH, K., (2011). Kent İmgesi, Kültür Yayınları: 215, İstanbul.

MURADOW, S., (2006). Turizmin Kentleşme Sürecine Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. ss. 91

ÖZER, S., (2010). Erzurum Kenti Örneğinde Kullanılan Kuşatma Elemanlarının Kent İmajı Üzerindeki Etkileri, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı: 2 ss: 60 (24-32)

TEKELİ, İ., (1990). “Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler”, Antalya Kent Merkezi İçinde Kale Kapısı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması Notları, Antalya.

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

The view of the city can give us a special pleasure; however it can be seen as ordinary. Like a piece of architecture, the city is a construction in space, but one of vast scale, a thing perceived only in the course of long spans of time. City design is therefore a temporal art, but it can rarely use the controlled and limited sequences of other temporal arts like music. The sequences are reversed, interrupted, abandoned, cut across on different occasions and for different people. The city can be perceived on all weathers conditions and time. At every instant, there is more than the eye can see, more than the ear can hear a setting or a view waiting to be explored. No feature can be experienced only by itself; they are always in relation to its surroundings, the sequences of events leading up to it, the memory of past experiences. Every citizen has had long connections with some part of his city, and his image is soaked in memories and meanings. Kevin Lynch, in *The Image of the City* argued for legibility as being a significant quality of the city. According to him, the legibility of the city, or “the ease with which [a city’s] parts can be recognized and can be organized into a coherent pattern”, is significant not only for aiding practical tasks such as way-finding, but also that it is central to the emotional, social and physical well-being of the inhabitant population. He continues by equating the legible environment with an “imaginable” one. Imageability is “that quality in a physical object which gives it a high probability of evoking a strong image in any given observer, according to him. It might also be called legibility.” The aim of this study is to examine the image of the city and how it changes according to time. This study will provide knowledge for studies about the image of a historical city and its urban design which can be used in landscape studies. When we think about our country’s historical and cultural richness, many of our historical cities have specific image. Atatürk Street was selected as study area which can be called as one of the most important images for Antalya because it has many historical sites and structures related to ancient civilization like Byzantium, Empire of Roma and Seljuk State. Changes of the Ataturk Street were examined because it has very important role and located on these streets. Also Hadrian’s Gate has being an important element for the city. Study was carried out with evaluation and analysis over oral and written history resources and photos of the street in 1920, 1950, 1980, 2010 years respectively. The evaluation chart has been created by the use of changes for 90 years which has been indicated on the map. In order to determine the current status of the case area, field study was done including examinations and observations of Atatürk Street. Sources used consisting of old photos for determined condition of the past. Photos were taken for determined current status. Documents belonging to features of area’s historical and cultural

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

attributes were obtained from related institutions and organizations. Ataturk Street image patterns maps examined and classified for five elements as paths, edges, districts, nodes and landmarks. In this classification 2 edges, 2 paths and 2 landmarks have been revealed but there were no modes or districts for the year 1920. 2 more landmarks and 1 district have been added to the 1950 image pattern analysis. 3 more landmarks have been revealed for 1980 analysis. And in 2010 in a total of 16, there were 2 edges, 3 paths, 9 landmarks, 1 node and 1 region in the final analysis for the study. The results show that Atatürk Street has been changed dramatically in years. But this study shows that none of the image patterns for Ataturk Street have been lost or disappeared even some properties of them have been changed in 90 years. In the last 30 years, the change in the characteristics of street is increased. Also it is clear that this effect will increase in coming years. With this ratio of change the city and Atatürk Street will lose its cultural and historical mental maps which are important for point-of-view perception of people's area of interaction. Priority protection and environmental relationships must be considered in planning and landscape design studies for ensure a sustainable image of the city. By the protection of those organic structures we can have a chance to talk about the historical structures like Atatürk Street in the future.

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer
ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EK: 1920, 1950, 1980, 2010 Yılı Kent Öğeleri (Benliay vd., 2014)

TMD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2015 Sayı: 05 İlkbahar Yaz

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2015 Issue: 05 Spring Summer

ID:64 K:91

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)